

ANOMAL YÜKSƏK LAY TƏZYİQİNİN DƏYİŞMƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN GEOFİZİKİ ÜSULLARLA TƏDQIQI (Aşağı Kür çökəkliyi timsalında)

C.Abbasov, Y.Kərimova, M.Şəkərova, L.Mərdanova

Azərbaycan, “Neftqazemitədqiqatlayihə” İnstitutu

Neft-qaz yataqlarında anomal yüksək lay təzyiqinin dəyişmə xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi geologiya, geofizika və mədən geofizikası qarşısında duran əsas məsələlərdən biridir. Bu yataqların kəsilişlərində anomal yüksək lay təzyiqinin paylanma və dəyişmə xüsusiyyətlərini öyrənməklə onun energetik və gərginlik vəziyyəti haqqında müəyyən təsəvvürlərə malik olmaq, yeni quyuların qazılması üçün onun texnoloji parametrlərini düzgün təyin etmək mümkündür. Bunun həlli üçün ilk öncə Aşağı Kür çökəkliyinin geoloji, geofiziki və mədən geofizikası materiallarının birgə analizi və interpretasiyası aparılmışdır. Sonra interpretasiya nəticələrinə və “quyu geofiziki tədqiqat” üsullarına əsasən anomal yüksək lay təzyiqinin müxtəlif hipsometrik səviyyələrdə və mürəkkəb geoloji quruluşlu kəsilişlərində paylanma qanunauyğunluqları metodik qaydada təyin edilmiş, qradiyentləri hesablanmışdır. Təyin olunmuş və hesablanmış qiymətləri əsasında anomal yüksək lay təzyiqinin dərinlikdən asılılıq qrafikləri qurulmuşdur.

Tədqiqat sahəsində kəsiliş intervallarının gərginlik vəziyyətini aydınlaşdırmaq və sahələr üzrə müqayisəli analizlərini aparmaq üçün əldə olunmuş nəticələrdən istifadə edərək 3000 -6000 m hipsometrik dərinlik kəsilişləri üzrə anomal yüksək lay təzyiqinin paylanması və üst sərhədinin dəyişməsi sxemləri tərtib edilmişdir.

Nəticələrdən məlum olur ki, sahədə anomal yüksək lay təzyiqinin dəyişməsi geotektonik zonalarla uyğunluq təşkil edir. Onun qiymətləri struktur zonalar üzrə mərkəz hissədə (tektonik pozulma zonalarında) daha böyükdür. Üst sərhədi ətraf sahələrə nisbətən burada daha kəskin dəyişir.

Anomal yüksək lay təzyiqinin dərinlik intervalları üzrə dəyişməsində kiçik amplitudlu qırılmalar aktiv rol oynayır. Məsələn: Qarabağlı sahəsində qırılma zonasına yaxın qazılmış quyularında 4000 m dərinlik intervalında yüksək təzyiq 540-590 atm-ə, qırılma zonasından uzaqlaşdıqca Babazənən sahəsinə yaxın quyularında isə bu qiymət aşağı düşərək 500-530 atm-ə yaxındır. Eyni məsələ digər sahələrdə də müşahidə olunur. Odur ki, struktur sahələrdə axtarış-kəşfiyyat və dərin quyu qazıma işlərinin maneəsiz yerinə yetirilməsində bu amillər nəzərə alınmalıdır.